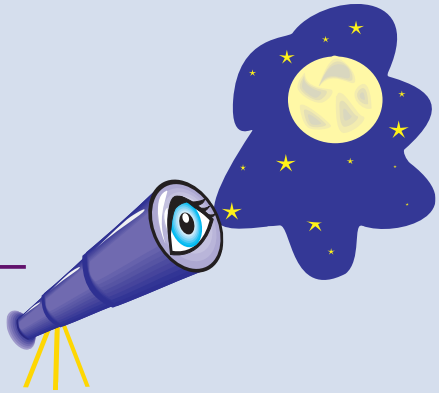

Gökyüzü

Alp Akoğlu

Jüpiter ve Uyduları

Jüpiter, akşam saatlerinin gözlem için uttun konumda bulunan tek gezegeni. Her ne kadar o da gece yarısı civarı batıyor olsa da, gökyüzün açık olduğu ve sık sık gözlem yaptığımız Ağustos akşamlarında Jüpiter'i bol bol göreceğiz. Eğer bir dürbününüz varsa, Jüpiter'e onunla bakmayı deneyin. Çünkü Jüpiter'in dört parlak uydusunu dürbünle görmek mümkün.

Jüpiter ve uydularının hareketi, her zaman amatör gökbilimcilerin ilgisini çeker. Jüpiter'in Galileo uyduları olarak da bilinen dört büyük uydusunun yörünge düzlemi, tutulum düzlemiyle (ekliptik), yani bizim bakış doğrultumuzla küçük bir açı yapar. Bu nedenle uydular, her zaman Jüpiter'in bir önünden bir arkasından geçerler. Bunun yanında, Jüpiter'in Güneş çevresinde her dolanışında iki kez, yani, yaklaşık her altı yılda bir uyduların yörüngeleri tutulum düzlemine tümüyle paralel hale gelir. Bu sayede, uydular sadece Jüpiter'in değil, birbirlerinin önünden ve ar- kasından geçerler.

Bir uydu, ötekinin önünden geçerken, örtülme olur. Bu sırada, örtülmenin oranına ve uyduların parlaklıklarına ve büyüklüklerine bağlı olarak, iki uydunun toplam parlaklığında belirgin bir Azalma olur. Eğer bir uydu Güneş'le bir başka uydunun arasından geçerse, tutulma meydana gelir. Uyduların büyüklüğüne ve gölgenin yönüne bağlı olarak, tutulma tam, parçalı ya da halkalı olabilir.

Jüpiter'in uydularındaki her bir olay sadece birkaç dakika sürer. Bu nedenle, gözlemler için zamanlama önemli. Örtülmelerde, küçük bir teleskop ya da bir dürbün yardımıyla, uyduların birbirine yaklaştığını ve örtülme sırasında uyduların toplam parlaklığındaki belirgin azalmayı kolaylıkla farkedebilirsiniz. Tam tutulma sırasında, küçük bir dürbünle bile uydunun yavaşça gözden kaybolduğunu görebilirsiniz. Ancak, bir dürbün ya da küçük bir teleskopla, par- çalı ya da halkalı tutulmalar ancak ışıktaki değişim olarak algılanabilir. Bu tür tutulmaları ayırt etmek için büyük bir teleskop gerekir. Ancak, Jüpiter'de "uyduların dansını" küçük bir dürbünü olan herkes izleyebilir.

Yukarıdaki çizelge, dört uydunun ay boyunca Jüpiter'e göre konumlarını gösteriyor. Bu çizelgenin üzerine, (gözleminizi yapacağınız günün ve yaklaşık olarak saatin üzerine) boydan boya bir

çizgi çizerek, uyduların o andaki konumlarını bulabilirsiniz.

Gök Olayları

Jüpiter, akşam saatlerinde, alacakaranlıktan sonra çıplak gözle gözlenebilen tek gezegen. Güneş battığında güneybatı ufku üzerinde bulunuyor ve artık gece yarısından önce gökyüzünü terk ediyor.

Venüs, ayın ilk günleri akşam gökyüzünde olmasına karşın, ufka çok yakın görünür konumda olduğundan gözlenemiyor. Gezegen, 18 Ağustos'ta altkavuşumdan (Yer - Venüs – Güneş dizilişi) geçtikten sonra artık sabah gökyüzünde. Bu tarihten sonra gezegen sabah gökyüzünde hızla yükselecek ve ay sonunda sabah alacakaranlığı başladığında doğmuş oluyor.

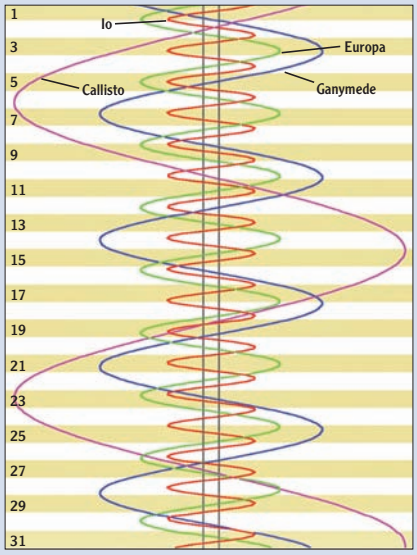

Mars, artık gece yarısından önce doğuyor. Gezegen, yakınında bulunan Aldebaran'dan biraz daha parlak. Mars ve bir kırmızı dev olan Aldebaran, benzer renkleri sayesinde güzel bir ikili oluşturuyorlar. Gezegeni görebilmek için, geceyarısı civarı doğu ufku üzerine bakmak gerekiyor.

Merkür, ayın ilk günleri sabah gökyüzünde, pek iyi bir konumda olmasa da kısa bir süre gözlenebiliyor. Gezegen, ayın son günleri akşam gökyüzünde yükseliyor; ancak erkenden battığı için görmek zor.

Satürn, Güneş'le çok yakın görünür konumda. Gezegen, 21 Ağustos'ta kavuşumdan (Yer – Güneş - Satürn dizilişi) geçtikten sonra sabah gökyüzünde. Ne var ki, gezegen ay sonuna kadar gözlenebilecek kadar yükselmiyor.

Ay, 5 Ağustos'ta sondördün, 12 Ağustos'ta yeniay, 20 Ağustos'ta ilkdördün, 28 Ağustos'ta sondördün evrelerinde olacak.

Yılın en iyi göktaşı yagmurlarından biri olan **Perseid Göktaşı Yağmuru**, 12-13 Ağustos geceleri en yüksek etkinliğe ulaşıyor. Göktaşı yağmuru etkinlik azalmakla birlikte, bu tarihlerin yaklaşık bir hafta öncesinden bir hafta sonrasına kadar gözlenebiliyor.

1 Ağustos saat 22:00, 15 Ağustos saat 21:00, 31 Ağustos saat 20:00'de gökyüzünün genel görünümü.